

Jaargang 14, nummer 4

December 2021

Sporen

Nieuwsbrief van de
Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging

06 Mycologendag

Coprinopsis

07

12 Hemimycena

Boechout

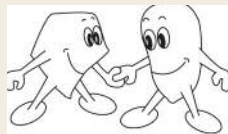
16

19 Pisolithus

Corsendonk

21

22 Prettig gespoord

En de vaste rubrieken...

- Editoriaal
- Activiteitenkalenders
- Cartoons
- Nieuwtjes uit recente tijdschriften
- Bib-nieuws

Editoriaal

Beste mycologen

De winter is in zicht, het mycologisch hoogseizoen loopt op zijn einde. Het was een bijzondere periode. Merkten jullie dat ook, hoe vanaf september, toen alles stilaan weer een beetje mocht, iedereen dat extra intens leek te beleven? Of het nu een feestje, een excursie, een lezing, een etentje was, alle mensen waren zich extra bewust van samen zijn en er werd zoveel meer gebabbeld en gelachen, maar ook in grote openheid leed en zorgen, eigen aan deze uitdagende periode, gedeeld. We hadden dit echte contact en de ontmoetingen zo gemist. Ook op mycologische excursies en bijeenkomsten ervaarde ik heel sterk die algemene blijheid en belevingsdrang. Tel daar nog eens bij op dat vooral vanaf eind september overal heel veel paddenstoelen verschenen en we komen tot de conclusie dat dit een heel bijzonder seizoen was. Niet dat de pandemie ons helemaal geen parten meer speelde natuurlijk. We moesten noodgedwongen toch weer vroeger dan verwacht ophouden met onze binnenshuisactiviteiten, af en toe viel er iemand uit door quarantaine of ziekte, en we bleven worstelen met de uitdagende combinatie microscoop-mondmasker.

Ik ben heel blij dat we een aantal enthousiaste nieuwe leden mochten verwelkomen in onze vereniging en vooral aan hen wil ik melden: hou vol, laat jullie niet ontmoedigen door geannuleerde activiteiten en digitale bijeenkomsten. We kijken ernaar uit om onder normale omstandigheden samen het veld in te trekken en onze vondsten microscopisch te onderzoeken. Mycologie is een discipline met een steile leercurve, maar die wel een hele wondere wereld opent.

Over die wondere wereld, het zichtbare, maar vooral ook het onzichtbare ervan, wordt heel mooi geschreven in twee recente boeken, die ongetwijfeld erg bijdragen tot de populariteit van de mycologie. Merlin Sheldrake geeft in 'Verweven leven' blijk van een zeer fris en verhelderend mycocentrisme en bundelt mooi de nieuwe inzichten en perspectieven binnen de mycologie. De Canadese Suzanne Simard vertelt in 'Op zoek naar de moederboom' met een ontwapenende eerlijkheid over haar onderzoek naar mycorrhizanetwerken en haar leven als vrouwelijke pionier binnen een overheidsbeleid dat helemaal is gericht op snelle productie en houtkap. Twee aanraders dus voor onder de kerstboom! Samen met deze Sporen de ideale literatuur om deze donkere, regenachtige dagen mee af te sluiten. Ik wens jullie allen een gezond en gelukkig einde van 2021.

Mieke Verbeken

ondervoorzitter KVMV

Excursiekalender

D = dagexcursie, V = voormiddag, N = namiddag

Deelname aan een activiteit geschiedt op eigen verantwoordelijkheid.

Voor **AMK** is het uur van samenkomst steeds **9.45 uur**, tenzij anders vermeld. De aangeduide reisweg geldt bij vertrek vanuit Antwerpen. Enkel deelnemen aan de namiddagexcursie is mogelijk na afspraak met de contactpersoon.

Voor **OVMW** is het uur van samenkomst bij excursies steeds **9.30 uur**, tenzij anders vermeld.

Voor **ZWAM** is de afspraak ter plaatse telkens te **9.30 uur** (D en V) of **14.00 uur** (N).

Reeds door de afdelingen vastgelegde excursies tot eind maart

zondag 16-01-2022 - ZWAM (N)

Chartreuzenbos: winterexcursie met Nieuwjaarsgroet

Vertrek om 14 u. op de grens van de gemeenten Linden/Holsbeek bij het Chartreuzenbos ingang Lemingstraat Linden (infobord).

Leiding: Georges Buelens (0471 205014)

Voor alle afdelingen geldt dat u best uw mailbox en de website in de gaten houdt (www.kvmv.be). Afhankelijk van de coronasituatie of het winterse weer zijn bijkomende activiteiten altijd mogelijk of kunnen ook afgelast worden. Het zal via deze kanalen bekendgemaakt worden.

Grinniken met mycologen (Staf Persoons)

Educatieve bijeenkomsten

De bijeenkomsten (W) in **Gent** gaan door om 10.00 uur (tot ten laatste 16.00 uur) bij de Onderzoeksgroep Mycologie van de Universiteit Gent, K.L. Ledeganckstraat 35, 2^e verdieping. De toegang is het gemakkelijkst via de plantentuin. De microscopie-avonden beginnen om 19.30 uur ; gebruik 's avonds de hoofdingang.

De bijeenkomsten in **Antwerpen** gaan door in de Bioruimte van de UAntwerpen, Campus Drie Eiken (gebouw Gouverneur Andries Kinsbergen), GPS-adres: Fort VI-straat te Wilrijk (tegenover gebouw G). Vóór iedere vergadering (behalve bestuurlijke vergaderingen) is er vanaf 19.00 uur gelegenheid om boeken uit de bibliotheek te ontlenen. Het opstellen van de microscopen voor praktijklessen en mycologische werkgroepavonden gebeurt bij voorkeur vóór 20.00 uur zodat de sessies vlot kunnen beginnen. De bib is steeds gesloten de 4^e dinsdag van de maand. Afkorting B&D = bioruimte en digitaal.

De ZWAM-bijeenkomsten in **Diest** gaan door van 19.00 tot 22.00 uur in het Bezoekerscentrum van het Webbekomsbroek, Omer Vanoudenhovelaan 48 te Diest.

maandag 10-01-2022 - ZWAM (A)

Educatieve bijeenkomst ZWAM te Diest

Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor het gebruik van determinatiewerken vanaf 19.00 u.

dinsdag 11-01-2022 - AMK (A)

Les microscopische technieken: het meten van celstructuren (2) - piximètre (digitaal)

Deze digitale les is gericht tot startende mycologen maar staat open voor alle leden.

Aanvang: 20.00 u. Presentatie: Hugo De Beuckeleer

dinsdag 18-01-2022 - AMK (A)

Interactieve determinatieavond (B&D)

We bekijken en bespreken uw vragen over determinaties en microscopische technieken, uw presentaties of meldingen van interessante vondsten of fotografische tips. Deelnemers die naar de bioruimte komen en iets willen presenteren, nemen een USB-stick mee met hun presentatie/foto's. Kort op voorhand uw vragen of presentaties melden aan [lieve.deceuninck\[at\]skynet.be](mailto:lieve.deceuninck[at]skynet.be) is meer dan handig.

Aanvang 20.00 u.

zaterdag 22-01-2022 - OVMW (V)

Wintervergadering

Nieuwjaarsreceptie OVMW en wintervergadering.

We presenteren enkele bijzondere vondsten van het voorbije jaar en bespreken enkele nieuwe mycologische boeken en publicaties.

maandag 24-01-2022 - ZWAM (A)

Educatieve bijeenkomst ZWAM te Diest

Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor het gebruik van determinatiewerken vanaf 19.00 u.

dinsdag 25-01-2022 - AMK (A)

AMK-stuurgroepvergadering

Alle AMK-leden zijn welkom bij de bespreking van de AMK-werking, voorbereiding van de Vlaamse Mycologendag, opstelling van programma-avonden kwartaal 2.

Aanvang: 20.00 u.

dinsdag 01-02-2022 - AMK (A)

Gasteromycetes (Buikzwammen) (1): presentatie (B&D) + practicum

Aanvang: 20.00 u. Leiding: Lieve Deceuninck

maandag 07-02-2022 - ZWAM (A)

Educatieve bijeenkomst ZWAM te Diest
Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor het gebruik van determinatiewerken vanaf 19.00 u.

dinsdag 08-02-2022 - AMK (A)

Interactieve determinatieavond (B&D)
We bekijken en bespreken uw vragen over determinaties en microscopische technieken, uw presentaties of meldingen van interessante vondsten of fotografische tips. Deelnemers die naar de bioruimte komen en iets willen presenteren, nemen een USB-stick mee met hun presentatie/foto's. Kort op voorhand uw vragen of presentaties melden aan [lieve.deceuninck\[at\]skynet.be](mailto:lieve.deceuninck[at]skynet.be) is meer dan handig.
Aanvang 20.00 u.

zaterdag 12-02-2022 - AMK (A) (D)

25e ANKONA-ontmoetingsdag (digitaal)
De Antwerpse Koepel voor Natuurstudie (ANKONA) organiseert i.s.m. UAntwerpen departement Biologie een digitale versie voor haar 25e ANKONA-ontmoetingsdag op zaterdag 12 februari 2021 en voordrachtavonden op 14, 15 en 16 februari. Meer informatie vindt u op <https://www.provincieantwerpen.be/aanbod/dlm/samenwerkingsverbanden/ankona/ankona-ontmoetingsdagen.html>

dinsdag 15-02-2022 - AMK (A)

Het genus *Crepidotus*
Deze les is gericht tot startende mycologen maar staat open voor alle leden.
Van 20.00 tot ± 21.00 u. Leiding: Hugo De Beuckeleer

maandag 21-02-2022 - ZWAM (A)

Educatieve bijeenkomst ZWAM te Diest
Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor het gebruik van determinatiewerken vanaf 19.00 u.

dinsdag 22-02-2022 - KVMV (A)

KVMV-bestuursvergadering
Aanvang 19.30 uur.
KVMV-bibliotheek gesloten

zaterdag 26-02-2022 - OVMW (V)

Wintervergadering
Wintervergadering OVMW met presentaties en opstellen van de excursiekalender.
Glen Dierickx stelt zijn onderzoek naar paddenstoelen op dode beukenstammen in het Zoniënwoud voor. Hierbij worden enkele bijzondere soorten dieper bekeken.
Nathan Schoutteten stelt enkele nieuwe heterobasidiomyceten voor Vlaanderen voor.

dinsdag 01-03-2022 - AMK (A)

Interactieve determinatieavond (B&D)
We bekijken en bespreken uw vragen over determinaties en microscopische technieken, uw presentaties of meldingen van interessante vondsten of fotografische tips. Deelnemers die naar de bioruimte komen en iets willen presenteren, nemen een USB-stick mee met hun presentatie/foto's. Kort op voorhand uw vragen of presentaties melden aan [lieve.deceuninck\[at\]skynet.be](mailto:lieve.deceuninck[at]skynet.be) is meer dan handig.
Aanvang 20.00 u.

maandag 07-03-2022 - ZWAM (A)

Educatieve bijeenkomst ZWAM te Diest
Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor het gebruik van determinatiewerken vanaf 19.00 u.

dinsdag 08-03-2022 - AMK (A)

Gasteromycetes (Buikzwammen) (2): presentatie (B&D) + practicum
Aanvang: 20.00 u. Leiding: Lieve Deceuninck

dinsdag 15-03-2022 - AMK (A)

Sporenejectie bij Agaricales (B&D)

Aanvang 20.00 u. Presentatie: Staf Persoons

zaterdag 19-03-2022 - KVMV (D)

30e Vlaamse mycologendag en KVMV-Algemene vergadering.

Vlaamse Mycologendag georganiseerd door de AMK i.s.m. UAntwerpen, Faculteit Wetenschappen, dept. Biologie op campus Groenenborger, Groenenborgerlaan 171, 2020 Antwerpen. Voor het programma en praktische informatie kan je terecht in Sporennummer 15-1 of bij 'Actueel' op de site. Na de middagpauze houdt de KVMV haar jaarlijkse Algemene Vergadering. Contact: Lieve Deceuninck [at] skynet.be

maandag 21-03-2022 - ZWAM (A)

Educatieve bijeenkomst ZWAM te Diest

Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan deter-

minatie te doen. De bibliotheek is dan open voor het gebruik van determinatiewerken vanaf 19.00 u.

dinsdag 22-03-2022 - AMK (A)

Interactieve determinatieavond (B&D)

We bekijken en bespreken uw vragen over determinaties en microscopische technieken, uw presentaties of meldingen van interessante vondsten of fotografische tips. Deelnemers die naar de bioruimte komen en iets willen presenteren, nemen een USB-stick mee met hun presentatie/foto's. Kort op voorhand uw vragen of presentaties melden aan [lieve.deceuninck\[at\]skynet.be](mailto:lieve.deceuninck[at]skynet.be) is meer dan handig.

Aanvang 20.00 u.

dinsdag 29-03-2022 - AMK (A)

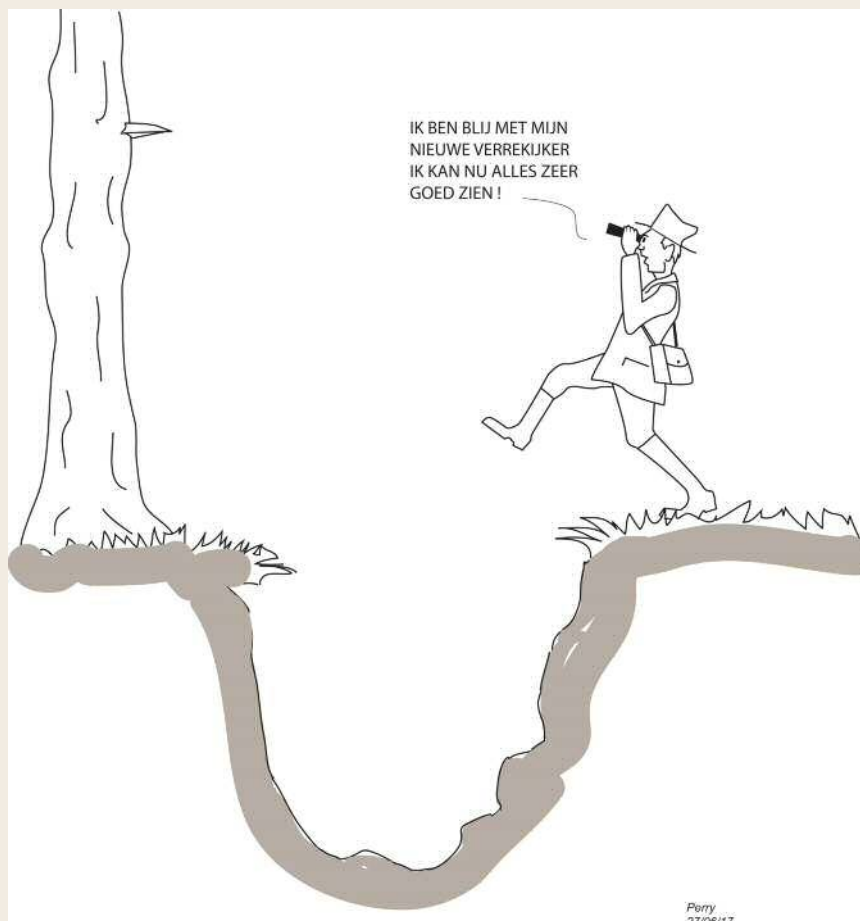
Het genus Panaeolus

Deze les is gericht tot startende mycologen maar staat open voor alle leden.

Van 20.00 tot ± 21.00 u. Leiding: Hugo De Beuckeleer

Grinniken met mycologen (Staf Persoons)

30^e VLAAMSE MYCOLOGENDAG op 19 maart 2022 te Antwerpen

De Vlaamse Mycologendag 2022 wordt georganiseerd door de AMK en de Universiteit Antwerpen, Faculteit Wetenschappen, dept. Biologie.

Bereikbaarheid

Alle informatie over hoe u de Universiteit Antwerpen kunt bereiken via het openbaar vervoer of per wagen vindt u op <https://www.uantwerpen.be/nl/overuantwerpen/campussen/campus-groenenborger/>

Programma

Het volledige programma verschijnt in het volgende nummer van Sporen (jaargang 15, nr. 1 - maart 2022) en op onze website www.kvmv.be. De presentaties beginnen om 10.00 u. Ontvangst met koffie om 9.30 u.

Na de middagpauze houdt de KVMV haar jaarlijkse Algemene Vergadering.

Wie een korte mededeling (5-10 minuten) wil doen over bijzondere vondsten of andere mycologische wetenswaardigheden kan dit vóór 1 februari 2022 melden aan lieve.deceuninck@skynet.be.

Praktische informatie i.v.m. de locatie en de lunch vindt u eveneens in het volgende nummer van Sporen en op onze website.

Iedereen is van harte welkom!

LIDGELD 2022

De leden worden verzocht het lidgeld 2022 te betalen door overschrijving op bankrekeningnummer

BE17 7370 1875 7621 (BIC-code KREDBEBB)

op naam van de KVMV vzw te Antwerpen. Alle inwonende gezinsleden zijn automatisch medelid.

- ✓ Voor leden binnen Europa 23,00 euro
- ✓ Voor leden buiten Europa 30,00 euro

Vermeld bij de overschrijving als mededeling : Lidgeld 2022 + naam + afdeling.

Voor een hernieuwing van uw lidmaatschap volstaat betaling en hoeft u zich niet via de website als nieuw lid in te schrijven.

Meer info over lidgelden en tarieven op de KVMV-website

<http://kvmv.be/index.php/over-ons/lid-woorden/>

Neen, het is geen Hazenpootje: *Coprinopsis krieglsteineri* - Zijdeglansinktzwam

Vera Declercq - declercq.vera@gmail.com

Samenvatting

Voorstelling van *Coprinopsis krieglsteineri* (Zijdeglansinktzwam), op 27-08-2021 verzameld te Tielrode (Oost-Vlaanderen). Dit was de derde waarneming van deze soort in Vlaanderen.

Coprinopsis krieglsteineri (Zijdeglansinktzwam) roept in het veld het beeld op van een Hazenpootje (*Coprinopsis lagopus*) maar microscopisch onderzoek van velum en sporen is noodzakelijk voor de soortbepaling.

Zowel de macro- als microscopische kenmerken worden beschreven en geïllustreerd.

Vondst, determinatie en speurtocht naar eerdere vondsten

Provinciaal domein Roomacker in Tielrode is 12,3 ha groot en bestaat uit drie voormalige kleiputten met een randzone. Het wordt beheerd als wandelgebied.

Op het paadje dat start aan de hoofdingang en noordwaarts loopt, werd in 2020 en voorjaar 2021 veel loofhout gesnoeid. Met de afgezaagde en afgeknipte takken werden takkenrillen aangelegd en het overvloedige materiaal werd ter plaatse versnipperd en op het pad gestrooid. Tijdens die werken wist ik al: dit wordt een plekje om regelmatig te bezoeken!

Op 21 augustus 2021 leverden de houtsnippers - dankzij de kletsnatte lente en zomer - een mooie vondst op.

Tijdens de ochtendwandeling had ik enkele groepjes inktzwammen gezien. Ze leken op Hazenpootjes, maar hun bijzonder uiterlijk, vooral de vermoedelijke afwezigheid van velum en de bruinachtige kleur, vielen me op. Ik nam twee exemplaren mee in een plasticzakje. Niet bepaald ideaal opgeborgen, dus. Ik had ook geen foto's genomen, want geen camera mee... Het zakje belandde op de tuintafel en pas na een drukke dag viel mijn oog er weer op en wou ik alsnog nakijken wat ik meegebracht had. De twee paddenstoeltjes waren ondertussen zo goed als vervloeid. Eventueel velum was helemaal niet meer te vinden, maar de slanke, ellipsvormige sporen met een $Q > 2$ riepen niet meteen

overeenkomst op met soorten die ik eerder in de Roomacker (of elders) vond. De daaropvolgende dagen speurde ik hoopvol naar verse exemplaren en op 27 augustus 2021 was het zover. Ik spoedde me met mijn camera en twee doosjes naar de bewuste plek en oogstte daar enkele exemplaren voor onderzoek. Tijdens het nazicht van de zwammetjes in het eerste doosje vond ik nergens een spoor van velum. Maar omdat de speurtocht door de determinatiesleutels naar soorten zonder velum niet tot een bevredigend resultaat leidde, moest ik grondiger zoeken of er niet toch een rest van velum te vinden was. Ah ja, dat tweede doosje... en daar was er dat kleinste paddenstoeltje dat zijn wit, zeer fijn en spinnenwebachtig velum nog niet had laten afspoelen door de regen... Hoera! Velum onder de microscoop en de dunwandige kettingen van cilindervormige cellen in combinatie met het voorkomen op houtsnippers, de 4-sporige basidiën, de vorm en afmetingen van de sporen, leidden me naar *Coprinopsis krieglsteineri* - Zijdeglansinktzwam.

In de sleutel 'Inktzwammen op naam brengen via het substraat' (Volders, 2019) staat bij deze soort het symbooltje \diamond , wat betekent dat deze in Vlaanderen (België) op het moment van het opmaken van de sleutel, nog niet werd waargenomen. In Funbel werd de soort nog niet gemeld maar een zoektocht in Waarnemingen.be leverde twee vondsten op.

Fig. 1. Groeiplaats op houtsnippers

Fig. 2. Veldopname

Fig. 3. Relatief jonge vruchtlichamen

Fig. 4. Hoedoppervlak van oud vruchtlichaam

Een kans op de titel "Eerste vondst voor Vlaanderen..." was dus verkeken, maar ik vond dit inktzwammetje toch de moeite waard om er een artikel over te schrijven. Eerst moest ik wel helemaal zeker zijn van de determinatie. Daartoe stelde ik een document op met foto's en gegevens, dat ik naar Jos Volders en Jacky Launoy mailde met de vraag of zij op basis daarvan mijn determinatie konden bevestigen. Al spoedig kreeg ik van beiden een bevestigend antwoord.

Ik contacteerde de eerdere waarnemers van dit zwammetje, met de vraag of zij hun vondst met foto's of gegevens konden staven.

Marc Detollenaere was de allereerste waarnemer, op 5 oktober 2018 in Erps-Kwerps. Maar omdat hij veronderstelde dat dit een zeer algemeen voorkomend paddenstoeltje was, had hij geen foto's of metingen ter documentatie van die vondst, die hij evenwel microscopisch had bekeken en uitgesleuteld met de inktzwamensleutel van Jos Volders. Aangezien Marc een zeer ervaren en nauwgezet waarnemer is, gaan - volgens mij

- de eer en glorie van 'eerste vondst' toch naar hem. Proficiat!

Tweede waarnemer was André Kiszka op 10 oktober in Domein Gaasbeek/Groenenberg, voor Paddenstoelenwerkgroep Zuidwest-Brabant. Hij fotografeerde de vondst en bewaarde een exsiccataat in herbarium. Op basis van de foto's van vruchtlichaam, velum en sporen, mag André de eer opstrijken voor 'eerste gedocumenteerde vondst' van *Coprinopsis krieglsteineri* (Zijde glansinktzwam).

Omdat er over zeldzame inktzwammen weinig documentatie te vinden is, besloot ik mijn foto's en gegevens te delen in dit artikel.

Materiaal en methode

Microscopisch onderzoek op vers materiaal, observatie in congorood: velum, cystiden bij 400x en 1000x vergroting; observatie in water: sporen bij 1000x vergroting. Digitale beelden microscopie: HD-PRO HDMI 1080P - VC3038-camera op microscoop. De metingen

Fig. 5. Spinnewebachtig velum op zeer jong vruchtlichaam

Fig. 6. Velum

Fig. 7. 4-sporige basidiën

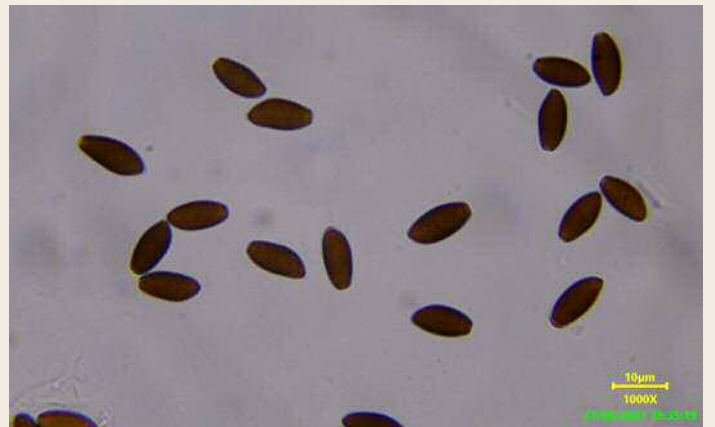

Fig. 8. Sporen

werden verricht met het computermeetprogramma ImageFocusAlpha. Sporenafmetingen - afgerond tot op $0,1 \mu\text{m}$ - gebaseerd op 28 goed ontwikkelde sporen uit 3 verschillende vruchtlichamen. De sporen werden in vooraanzicht gemeten.

Bestudeerd materiaal

6 exemplaren op hakselhout (loofhout), Tielrode, Roomacker, 27-08-2021, IFBL C4.52.23, herb. V. Declercq VDnr 1325, VDnr1326.

Beschrijving *Coprinopsis krieglsteineri* (Bender) Red-head, Vilgalys & Moncalvo

Macroscopie (Fig. 1-5)

Vruchtlichamen: zeer fragiel. **Hoed** tot 30 mm breed, eerst cilindrisch, dan conisch, later afgevlakt en vaak met opkrullende en/of gescheurde rand; jong zilvergrijs tot beige met donker centrum, later grijsbruin gestreept met hazelnootkleurig centrum, bleker naar de randen; zeer ragfijn draadvormig velum (loep); gestreept, later gegroefd tot geplooid. **Lamellen** L = ca.

40, l = 0-3, vrij, aanvankelijk wit, daarna grijs en uiteindelijk zwart, vervloeiend; snede wit. **Steel** $80 \times 1-4 \text{ mm}$, gebogen aan de basis, met voet glad, taps toelopend en wortelend, wit, fijn gevlokt over de hele lengte. **Geur en smaak** niet geobserveerd.

Microscopie (Fig. 6-12)

Sporen $10,9-13,6 \times 4,6-6,4 \mu\text{m}$, gem. $12,1 \times 5,5 \mu\text{m}$; Q = 1,9-2,4, $Q_{\text{gem.}} = 2,2$; ellipsvormig, langwerpig; basis en top afgerond; glad; kiemporie ca. $1,7 \mu\text{m}$, centraal; inhoud roodbruin tot donkerbruin, licht korrelig. **Basidia** 4-sporig. **Cheilocystiden** veelvormig, clavaat, lageniform, fusiform, subbolvormig. **Pleurocystiden** utriform, subcilindrisch. **Velum** kettingen van cilindervormige elementen. **Steel** vlokken bestaande uit diverticulate cellen. **Gespen** aanwezig.

Determinatie

Determinatie aan de hand van 'Inktzwammen op naam brengen via het substraat' van Jos Volders: inktzwammen op hout.

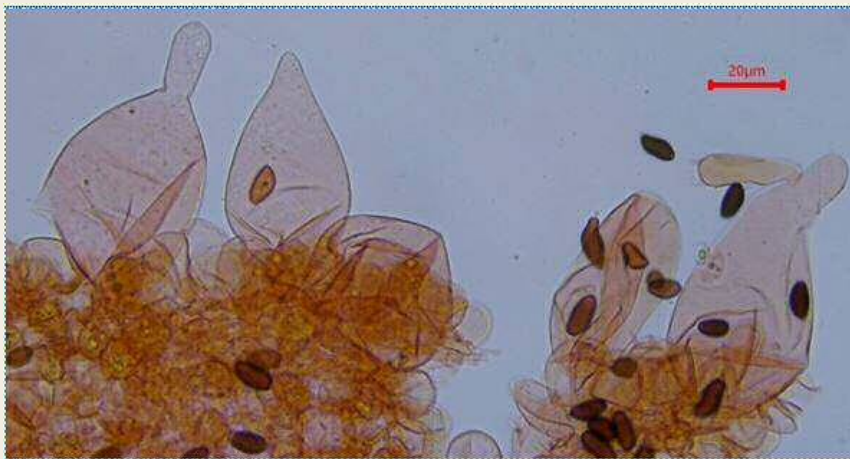

Fig. 9. Cheilocystiden

Fig. 10. Pleurocystiden

Met volgende determinatiekenmerken was het eenvoudig sleutelen.

- Hoed en steel met velum; velum opgebouwd uit cilindrische cellen, overvloedig en gemakkelijk loslatend; dit leidt naar de subsectie *Lanatuli*.
- Sporen glad, basidiën 4-sporig, velum wit, dunwandig, sporen $Q > 1,3$.
- Sporen lengte $> 10,5 \mu\text{m}$, slank ellipsoïde, velum fijn, spinnenwebachtig.

Dit leidt naar *Coprinopsis kriegelsteineri* (Zijdeglansinktzwam).

C. lagopus (Hazenpootje) onderscheidt zich van *C. kriegelsteineri* (Zijdeglansinktzwam) door overvloedig, harig, vezelig velum en een gemiddelde sporenbreedte $> 6,7 \mu\text{m}$.

Verspreiding en ecologie

Coprinus kriegelsteineri werd door Hans Bender in 1987 beschreven. Op dat moment was de soort slechts bekend van drie vindplaatsen in Duitsland en één in Nederland. Tussen 1995 en 2021 werd ze in slechts vier atlasblokken in Nederland gevonden (Verspreidingsatlas.nl). In 2016 meldt en documenteert Michel Beekman (Waarnemingen.nl) de vondst van 5 exemplaren in Zuid-Holland.

In Vlaanderen werd de soort niet gemeld tot 2018 en tot op heden drie keer waargenomen (Waarnemingen.be).

De Beknopte Standaardlijst van Nederlandse pad-

Fig. 11. Diverticulate cellen op de steel

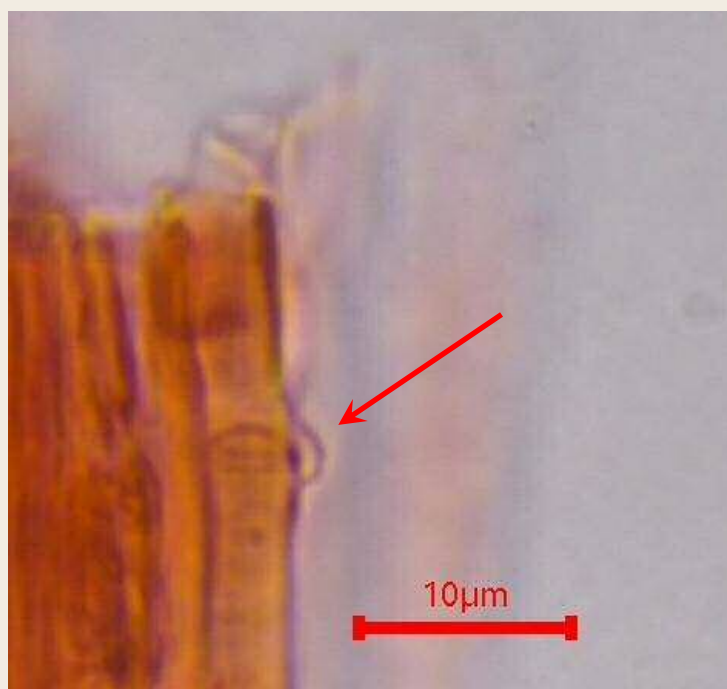

Fig. 12. Gesp

denstoelen vermeldt voor *Coprinopsis kriegelsteineri*: frequentieklasse 1, uiterst zeldzaam; functionele groep: saprotroof op hout; habitatype: stadsparken, plantsoenen, boomgaarden, kerkhoven, gazons met geboomte; substraat: spaanders, hout- en schorsnippers. Er zijn geen gegevens vermeld betreffende de mogelijke beïnvloeding van omgevingsfactoren. De soort is geen Rode-lijstsoort omwille van onvoldoende gegevens.

Coprinopsis kriegelsteineri kan solitair of gegroepeerd met enkele exemplaren voorkomen.

Tot slot

In het bericht dat Jos Volders me stuurde om mijn determinatie te bevestigen, stelde hij: "Velen vinden

inktzwammen vanwege de snel vervloeiende plaatjes en het dikwijls erg vergankelijke velum helemaal geen interessante groep om mee bezig te zijn!". Dit klopt. Wanneer je er samen met andere mycologen een halve dag op uit trekt, weet je dat je geen inktzwammen in je verzameldoos moet stoppen omdat de kans dat je met een hoopje smurrie thuis komt, heel groot is. Maar, wie weet, zijn er mycologen die net als ik in hun eigen buurt wel eens op een inktzwam stuiten. Wanneer die dan mits voorzichtig transport en een korte verplaatsingsduur heelhuids op de onderzoekstafel belandt, zorgt die misschien wel voor een verrassend resultaat!

Met dank aan Jacky Launoy, Jos Volders, Marc Detollenaere, André Kiszka en de nalezers van dit artikel.

Literatuur

Arnolds, E. & A. Van den Berg (2013). Beknopte standaardlijst van Nederlandse paddenstoelen. Nederlandse Mycologische Vereniging. p. 59.

Gierczyk, B., A. Kujawa & A. Szczepkowski (2014). New to Poland species of the broadly defined genus *Coprinus* (Basidiomycota, Agaricomycotina). *Acta Mycologica* 49: 159-188. 10.5586/am.2014.020.

Melzer, A. (2017). Key to coprinoid species (*Coprinellus*, *Coprinopsis*, *Parasola*). <http://www.vielepilze.de/>

Vesterholt, J. (2008). *Coprinopsis* in Knudsen H. & Vesterholt J. Funga Nordica. Agaricoid, boletoid and cyphelloid genera. Nordsvamp, Kopenhagen. 965 pp.

Geraadpleegde websites

Ulje, K. *Coprinus* site: grzyby.pl/coprinus-site-Kees-Uljee/species/krieglst.htm

KVMV - Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging, (2021) FUNBEL-database, Adm. E. Vandeven - (<http://kvmv.be/index.php/soortenlijst>) – 28-09-2021

Volders, J. (2019). Inktzwammen op naam brengen via het substraat. <http://kvmv.be/index.php/documentatie/item/coprinus-sleutels>

MycoBank: <https://www.mycobank.org/page/Name%20details%20page/374445>

NMV Verspreidingsatlas paddenstoelen online: <https://www.verspreidingsatlas.nl/0027160#>

Waarnemingen.be: <https://waarnemingen.be/species/672997/observations>

Waarnemingen.nl: <https://waarneming.nl/observation/126763662/>

Smeerwortelmycena - *Hemimycena candida*, gewoon en toch weer niet

Lucrèse Vannieuwerburgh - vannieuwerburgh.lucrese@skynet.be

In een artikelenreeks over *Hemimycena* mag Smeerwortelmycena (*Hemimycena candida*) zeker niet ontbreken. De soort is goed herkenbaar, niet enkel wegens haar afmetingen maar ook en vooral omdat ze verbonden is met haar waardplant, Gewone smeewortel (*Symphytum officinale*). Op 18 november 2018 vonden we in het Provinciedomein De Gavers, Harelbeke mooie collecties in het hart van afgemaaide planten. Het was een uitstekend moment voor een inzameling en een grondig microscopisch onderzoek met volgende verrassing: op de cystiden was een onderbroken slijm laag te zien, een verschijnsel dat we nooit eerder hadden waargenomen.

Fig. 1. Smeerwortelmycena

Fig. 2. Uitgegroeide smeewortelmycena

Smeerwortelmycena - *Hemimycena candida* (Bres.) Singer (fig. 1 en 2)

Smeerwortelmycena is de typesoort van *Hemimycena* sect. *Omphaliariae* (Kühner). Tot deze sectie behoren o.a. ook: Kleinste schijnmycena (*Hemimycena pseudogibba*), Nitreuze schijnmycena (*Hemimycena nitriolens*) en Grashalmmycena (*Hemimycena epichloe*) (zie

ook Vannieuwerburgh 2016, 2017, 2018). Deze sectie omvat zestien soorten en is daarmee de grootste binnen het genus (Antonin & Noordeloos, 2004). De meeste vruchtlichamen zijn omphalioïde, gewoonlijk helemaal wit en allemaal hebben ze aflopende lamellen die soms tot ribbeltjes gereduceerd zijn. Haren op hoed en steel ontbreken.

Beschrijving

Hoed tot 25 mm diam., hemisferisch, convex, plano-convex, aplanat, soms met kleine papil, licht verdiept tot trechtervormig, doorschijnend gestreept, glad tot zwak berijpt, wit, soms hyalien of gelig wordend in het centrum; rand golvend, soms naar boven gebogen.

Lamellen (fig. 3) L = 12–24, l = 0–2, zeer sterk aflopend, wijd uiteen, dik, gevorkt, wit, gewoonlijk doorlopend tot aan de hoedrand, soms met anastomoses.

Fig. 3. Lamellen

Fig. 4. Sporen

Fig. 5. Cheilocystiden met slijmachtige substantie

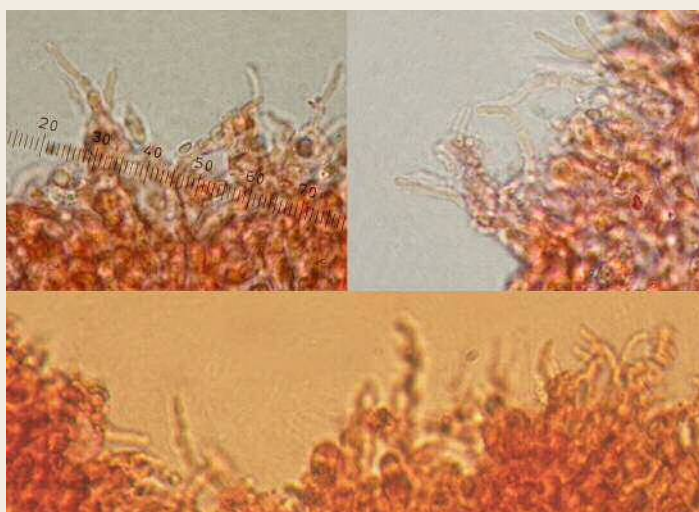

Fig. 6. Pileipellis

inamyloïde (fig. 4).

Basidia (16)19–22 × (4,5)5,5–7,5 μm, clavaat, 4-sporig; sterigmata 3,5 μm.

Cheilocystiden (14,5)20–29 × 2–4 μm, smal cilindrisch, smal lageniform, submoniliform, flexueus, zwak dikwandig, omgeven met slijmachtige substantie (fig. 5).

Pleurocystiden niet waargenomen.

Pileocystiden 11,5–23 × 2–3, zeer talrijk, vrij dicht op elkaar, cilindrisch, clavaat, zwak dikwandig, omgeven met slijmachtige substantie (fig. 6).

Caulocystiden (14,5)20–48,5 × 2,5–4,5 cilindrisch, clavaat, flexueus, vaak onregelmatig, sublageniform, gewoonlijk met afgeronde top, zwak dikwandig, soms omgeven met slijmachtige substantie (fig. 7 en 8).

Gespen aanwezig

Steel tot 60 mm lang, aan de top verbreed, zwak be-rijpt, met vezels vast op het substraat, wit.

Microscopie

Sporen (7)8–10 × (3)4–5 μm, Q=2, breed fusiform,

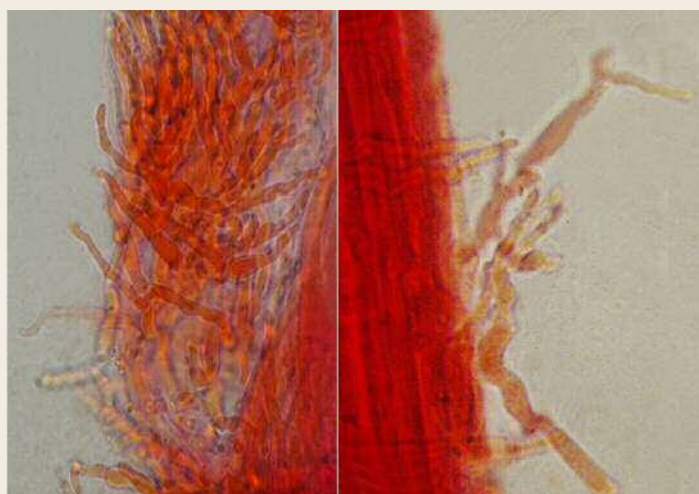

Fig. 7. Caulocystiden zonder slijmachtige substantie

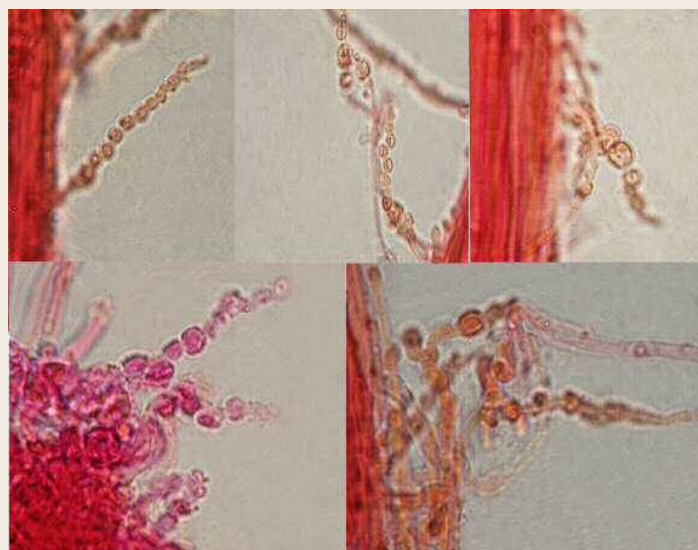

Fig. 8. Caulocystiden met slijmachtige substantie

Ecologie

De soort is substraatspecifiek en werd tot nu toe altijd gevonden op haar waardplant: Gewone smeewortel (*Symphytum officinale*). De vruchtlichamen staan solitair of in groep in het hart van bij voorkeur afgemaaide en wat rottende exemplaren, gewoonlijk tijdens de late herfst. Bij ons is Gewone smeewortel algemeen, vooral op voedselrijke en wat vochtige bodems. Ook werd er een vondst genoteerd op Ruwe smeewortel (*Symphytum asperum*), een gecultiveerd exemplaar (Antonín & Noordeloos, 2004).

Fenologie

Wij vonden Smeewortelmycena in de maanden oktober en november. Andere auteurs vermelden mei-oktober (Kühner, 1938) of (juni) september–november (Antonín & Noordeloos, 2004). Uit de registratie van onze leden blijkt de soort het gehele jaar voor te komen met uitzondering van de wintermaanden februari en maart (Funbel-databank: 28-09-2021).

Status

Smeewortelmycena (*Hemimycena candida*) is vrij algemeen. Funbel-rapport (28-09-2021) vermeldt 249 waarnemingen. De NMV Verspreidingsatlas vermeldt het voorkomen van de soort in 288 atlasblokken (20-10-2021).

Dubbelgangers

Wasplaatmycena (*Hemimycena mairei*) en kleine Sneeuwzwammetjes lijken op Smeewortelmycena. Beide soorten zijn witachtig tot wit en hebben sterk aflopende lamellen. Doch wegens haar habitat is Smeewortelmycena zeer gemakkelijk te herkennen.

Opmerkingen

Door meerdere onderbrekingen oogt de slijmachtige substantie op de cystiden nogal decoratief. Het lijken wel aaneengeregen kralen. Was de slijmlaag algemeen op de cystiden in onze collectie, toch blijkt dit niet altijd het geval te zijn (Malysheva and Morozova, 2009). Deze auteurs hebben het enkel over een onderbroken slijmlaag op de pileocystiden en verduidelijken dit fenomeen in een tekening maar geven geen verdere uitleg.

Is er een connectie tussen de slijmstoffen in de wortel van de plant en de slijmlagen op de cystiden van de *Hemimycena*? Een nieuw onderzoek op 23-10-2021 gaf daar geen antwoord op want van de gevonden 5 exemplaren op één plant werden slechts op de caulocystiden van één vruchtlichaam slijmklodders vastgesteld. In een volgende collectie van 9-11-2021 werden enkel cystiden zonder slijmachtige substantie vastgesteld. Een uitgebreide studie kan wellicht klaarheid brengen.

Volgens Lehman & Lüderitz (2018) zijn slijmlagen een aan *Hemimycena* gerelateerde eigenschap daar ze op cheilo- en pleurocystiden in meerdere soorten van het genus werden opgemerkt. Vermoedelijk is het fenomeen niet soortspecifiek maar afhankelijk van omstandigheden zoals vochtigheid, temperatuur enz. Deze mening wordt ook door Aronsen gedeeld (pers. med.). Een andere mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat cellen hierin een manier vinden om 'afvalstoffen' te verwijderen (T. Kuyper, pers. med.). Een duik in de literatuur wees uit dat een slijmlaag bij *Hemimycena*'s inderdaad niet uitzonderlijk is. Bijvoorbeeld, bij Sneeuwwitte mycena (*Hemimycena pseudolactea*) blijken ze op de cystiden frequent voor te komen, wat beschreven wordt in alle werken vermeld in de onderstaande literatuurlijst, behalve in het boek van Kühner (1938). Bij Gipsmycena (*H. cucullata*) schrijft deze laatste: 'Les poils de l'épicutis et de l'arête des feuilletts produisent des boules de mucilage, qui s'agglomèrent souvent en gouttes énormes (15-32 µm)'. Antonín & Noordeloos (2004) stelden een slijmkap vast bij sommige cheilocystiden van Smal-spoomycena (*H. gracilis*). In *Funga Nordica* (2008) vinden we bij Druppelmycena (*Hemimycena mauretana* var. *cystidiata*): 'pileocystidia sometimes with adhesion glutinous material'. Slijmachtige substanties vond men ook op de cheilocystiden van Bruinplaatmycena (*Mycena clavata*) (FN (2008), Ludwig (2012), Aronsen (2016)). Meerdere auteurs noteerden ook slijmkappen bij Bleekgele mycena (*Mycena flavoalba* (Fr.) Quélet). Deze *Mycena* werd op grond van moleculair onderzoek in een nieuw genus *Atheniella* geplaatst en is nu *Atheniella flavoalba* (Fr.) Redhead, Moncalvo,

Vilgalys, Desjardin & B.A. Perry (Readhead, 2012). In de 'Provisorische taxonomische Korrelatiestabelle' van *Hemimycena* (Lehmann & Lüderitz, 2018) kreeg *Atheniella flavoalba* samen met Witte stinkmycena (*H. delectabilis*), Gipsmycena (*H. cucullata*) en Sparrennaaldmycena (*H. pseudolactea*) een plaats in Clade 6 onder de naam *Atheniella*. Wegens haar kenmerken (grootte, lamellen, sporen) past Smeerwortelmycena morfologisch eerder in *Hemimycena* sectie *Pseudocamarophyllus* naast Wasplaatmycena (*H. mairei*), Groezelige mycena (*H. sordida*), *H. juncicola* en *H. ochrogaleata* (Lehmann & Lüderitz, 2018).

Fylogenie

Op basis van moleculair onderzoek werden de huidige

Hemimycena-taxa ss. Antonín & Noordeloos (2004) verdeeld over 13 duidelijk gedefinieerde, monofyletische genetische clades en geplaatst in een 'Provisorische taxonomische Korrelatiestabelle' van *Hemimycena* (Lehmann & Lüderitz, 2018) die aantoont hoe het tot nu toe gekende genus *Hemimycena* polyfyletisch is. Veel soorten blijken op zichzelf complexe aggregaten. *H. candida* wordt in Clade 3, Hemimycenoid genus 2 (undefined) van de Provisorische lijst, geplaatst samen met Kleinste schijnmycena (*H. pseudogibba*), Nitreuze schijnmycena (*H. nitriolens*), Druppelmycena (*H. mauretana*), *H. ochrogaleata* en Smalspoormycena (*H. gracilis*). Volgens de auteurs ontbreekt er nog voldoende materiaal om deze groep nader te analyseren.

Literatuur

- Antonín V. & Noordeloos, M.E. (2004). A monograph of the genera *Hemimycena*, *Delicatula*, *Fayodia*, *Gamundia*, *Myxomphalia*, *Resinomycena*, *Rickenella* and *Xeromphalina*. IHW-Verlag, Eching. 279 pp.
- Arnolds E. & van den Berg A. (2013). Beknopte Standaardlijst van Nederlandse Paddenstoelen, Nederlandse Mycologische Vereniging, 287 pp.
- Aronsen A. & Læssøe T. (2016). The genus *Mycena* s.l. 373 pp.
- Breitenbach, J. & Kränzlin, F. (1991). Pilze der Schweiz (Band 3). Verlag Mycologia, Luzern. 364 pp.
- Index fungorum, <http://www.speciesfungorum.org/names/names.asp>
- Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging: FUNBEL-database, Adm. E. Vandeven <http://kvmv.be/index.php/soortenlijst> (12-03-2021).
- Kühner, R. (1938). Le genre *Mycena* (Fries,) Paul Lechevalier, Paris. 710 pp.
- Læssøe T. & Steen A. Elborne (2008). *Hemimycena* in Knudsen H. & Vesterholt J. (eds.) Funga Nordica. Agaricoid, boletoid and cyphelloid genera, Nordsvamp, Kopenhagen. 965 pp.
- Lehmann, H. & Lüderitz, M. (2018). Die "Gattung" *Hemimycena* in Schleswig-Holstein, Kiel/Eutin, 422 pp.
- Ludwig E. (2012). Pilzcompendium Beschreibungen (Band 3). Fungicon-Verlag, Berlin. 881 pp.
- Maas Geesteranus R.A. (1992). *Mycenas of the Northern Hemisphere II*, North-Holland. Amsterdam/Oxford/Tokyo. 493 pp.
- Malysheva E.F. and Morozova O.V. (2009). Notes on *Hemimycena* European Russia. *Czech Mycol.* 61 (1): 27-71.
- NDFP Verspreidingsatlas Paddenstoelen (20-10-2021), <https://www.verspreidingsatlas.nl/paddenstoelen>
- Readhead S.A. (2012). Nomenclatural novelties. *Index Fungorum* 14: 1.
- Robich G. (2003). *Mycena d'Europa*. A.M.B. Fondazione Centro Studi di Micologici, Trento. 728 pp.
- Vannieuwerburgh L. (2016). Zoektocht naar Varenmycena (*Mycena pterigena*) levert Kleinste schijnmycena (*Hemimycena pseudogibba*) op. *Sporen* 9-2: 16-18, KVMV.
- Vannieuwerburgh L. (2017). De Nitreuze schijnmycena (*Hemimycena nitriolens*) en brandnetelsoep. *Sporen* 10-4: 5-9, KVMV.
- Vannieuwerburgh, L. (2018). De Grashalmmycena (*Hemimycena epichloe*), een leuke verrassing. *Sporen* 11-4: 15-17, KVMV.
- Walley, R. en Vandeven, E. (red.) (2006). Standaardlijst van Basidiomycota en Myxomycota van Vlaanderen en het Brussels Gewest. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2006 (27). Brussel. 143 pp.

Boechout (Prov. Antwerpen), een dorp om te ontmoeten (2),

Agaricus bernardii (Kwelderchampignon)

Lieve Deceuninck - lieve.deceuninck@skynet.be

In vorig Sporennummer verscheen het eerste artikel van deze reeks. Daarin werd een korte toelichting over de gemeente Boechout gegeven en de vondst van *Leucocoprinus cepistipes* (Dikvoetplooiparasol) behandeld. Hieronder volgt de bespreking van een bijkomende, interessante vondst.

Zomerse verrassing (2) met *Agaricus bernardii* (Kwelderchampignon)

Boshoek is een deelgebied van Boechout met familiale landbouw, dat wordt getypeerd door een open cultuurlandschap met typische oude hoeves, haagkanten en eeuwenoude slootjes, dreven en bomenrijen.

Langs een tuin met een meterslange Thuja-haag, groeiend op een matig zware zandleemgrond, worden op 13 juli 2021 in de strooisellaag van deze cipres-achtige, meerdere champignons (*Agaricus*) opgemerkt (fig. 1). Het zien er allesbehalve mooie exemplaren uit met hun lichtgrijze hoeden, maar toch opvallend genoeg om even een looptoer te onderbreken.

De kleinere vruchtlichamen hebben een halfbolvormige hoed, de grootste zijn volledig vlak. Het hoedoppervlak is oneffen, iets gerimpeld maar bij uitgroeien in enkele grove schubben opbrekend. De hoedrand oogt en voelt zeer zacht, wat papperig en alle exemplaren zijn kortstelig. Deze beperkte macroscopische kenmerken leken interessant genoeg om, daags nadien en voorzien van een excursie-uitrusting, terug te keren. Tijdens het tweede veldonderzoek komen de velumsok, de sterke roodverkleuring bij het doorsnijden van het vruchtlichaam en de indringende geur verrassend over. Strikt genomen volstaan deze kenmerken voor de determinatie van *Agaricus bernardii* (Kwelderchampignon), maar later microscopisch onderzoek zal dit nog bijkomend bevestigen.

Fig. 1. *Agaricus bernardii* (Kwelderchampignon) bij Thuja-haag

Beschrijving *Agaricus bernardii* QuéL. (Kwelderchampignon)

Macroscopie

Hoed 70-170 mm, wit tot lichtgrijs; hoedrand zacht, katoenachtig (fig. 2); hoedoppervlak onregelmatig gerimpeld, later opbrekend in enkele grove, platte schubben en scheuren, met rand soms wat teruggerold, niet verkleurend bij kneuzing. **Lamellen** vrij, eerst licht grijs-roze, later donker grijsbruin; lamelsnede wit, fijn ingesneden. **Steel** 40-85 × 20-30 mm; basis gezwollen, spoelvormig, diep verzonken in de bodem. **Velum** membraneuze, opstijgende ring (naar beneden aftrek-

Fig. 2. Jong vruchtlichaam met papperige, katoenachtige hoedrand

baar), velumsok (fig. 3) en velumresten aan de hoedrand achterlatend. **Vlees** bij snijden eerst lichtroze, na enkele seconden rozerood verkleurend, het meest opvallend in hoed en steeltop (fig. 3). **Geur** sterk chemisch-medicinaal, geen jodiumgeur. **Smaak** niet getest.

Microscopie

Sporen (5,5)6,0-7,0 × 4,5-5,0(5,5) μm, gem. 6,4 × 4,8 μm; Q = (1,2)1,25-1,4, Q_{gem.} = 1,3; N = 40; breed ellipsoïd, ellipsoïd, zonder kiemporie (fig. 3). **Basidiën** 4-sporig, 28-32 × 6,5-7 μm. **Cheilocystiden** 30-60 × 8-14,5 μm, smal clavaat, subcilindrisch, lageniform met bochtige nek, soms met korte uitgroeisels, niet in ketens, hyalien, een steriele band vormend. **Pleurocystiden** niet waargenomen. **Hoedhuidhyfen** cutis. **Steehyfen** cutis. **Gespen** niet waargenomen.

Determinatie en bespreking

Binnen het genus *Agaricus* zijn er maar een beperkt aantal soorten met een stijgende ring (Nauta, 2001). Dit handige veldkenmerk, samen met de lichtgrijze hoed, de uitgesproken geur en sterke roodverkleuring bij doorsnijden, maken de determinatie eenvoudig en zelfs ma-

croscopisch mogelijk. In de literatuur wordt de zachte, katoenachtige hoedrand ook omschreven als 'zoals gevuld met watten of zachtpulpig'. De soort behoort tot *A.* sect. *Bitorques* (Nauta, 2001), een groepje met relatief brede sporen, Q-waarde kleiner dan 1,35(1,45), en zonder kiemporie. Binnen deze sectie zijn volgende robuustere soorten met bleke hoeden uit Vlaanderen gekend: *A. bisporus* (Gekweekte champignon) met 2-sporige basidiën; *A. bitorquis* (Straatchampignon) met een dubbele ring, zonder velumsok en zeer vast hoedvlees, laat en zwak rood wordend bij snijden en met een aangename geur; *A. bernardiiiformis* die niet rood ver-

kleurt en een zwakke en niet onaangename geur heeft. Verder wordt nog *A. robynsianus* Heynem. beschreven, een soort met grotere sporen (6,2-8 × 5,0-6,3 μm), zonder cheilocystiden, een zwakkere roodverkleuring van de context en geurend naar *Lepiota cristata* (Stinkparasolzwam).

Later zijn de soorten *A. bernardii*, *A. bernardiiiformis* en *A. gennadii* (syn. *A. robynsianus*) taxonomisch onder *A.* subg. *Agaricus* sect. *Chitonioides* terug te vinden (Parra, 2008) en na recent moleculair onderzoek onder een nieuw subgenus, *A.* subg. *Pseudochitonia* sect. *Chitonioides* (Zhao et al., 2016).

Fig. 3. Links: vruchtlichaam met velumsok; rechts: roodverkleuring van het vlees bij doorsnijden; onderaan: sporen in NH₃

Ecologie en voorkomen

Deze saprotrofe, terrestrische soort wordt vooral gevonden in wegbermen, in zilte graslanden zoals duin-graslanden, en vaak op geëutrofiëerde plaatsen op klei- of zandgrond. De soort lijkt eerder zeldzaam, wijd verspreid in Europa en kosmopolitisch. Ze wordt vooral gemeld in juni en van september tot november.

Agaricus bernardii werd beschreven in 1878 maar op basis van de Funbel-gegevens pas in 1995 voor het eerst in West-Vlaanderen waargenomen, gevolgd door 2 opeenvolgende jaren in Oost-Vlaanderen. Een kleine vijftiental jaar later duikt de soort dan op in Vlaams-Brabant en Limburg om pas in 2021 in de provincie Antwerpen aangetroffen te worden. Kenmerkend is dat de soort groeit langs verzilte wegbermen en veelal in aanwezigheid van coniferen zoals *Pinus nigra* (Zwarte den), maar ook *Cedrus* sp. (Ceder sp.) (pers. med. R.

Boeykens). Mogelijk is de soort algemener dan het databestand laat vermoeden of hebben mycologen meer aandacht voor andere genera. Ook bij Waarnemingen.be wordt Kwelderchampignon niet jaarlijks gemeld. In Nederland betreft het een vrij zeldzame (Verspreidingsatlas, 2021) en bedreigde soort (Noordeloos, 2020). In Frankrijk wordt ze omschreven als een niet-algemene soort die voorkomt in kwelders en moerassen bij cipressen (Eyssartier G. & Roux P., 2017) en in de Scandinavische landen staat ze eveneens als zeldzaam geboekt (Funga nordica, 2012).

Dank aan Ronny Boeykens voor de aanvullingen bij dit artikel en aan de nalezers voor hun kritische opmerkingen.

Bestudeerd materiaal

In strooisellaag van *Thuja* sp., Boechout, Boshoeke, 14-07-2021, IFBL C4.48.32, herb. L. Deceuninck 4888.

Literatuur

Bohus, G. (1975). *Agaricus* studies, V.67. *Annales historico-naturales Musei nationalis hungarici*, 67: 37-40.

Deceuninck, L. (2021) Boechout (Prov. Antwerpen), een dorp om te ontmoeten (1), *Leucocoprinus cepistipes* (Dikvoetplooiparasol). *Sporen* 14-3: 5-8.

Eyssartier, G. & Roux, P. (2017). Guide des champignons - France et Europe, 4th edn. Collection Guides Nature références, Belin. 1120 pp.

Heinemann, P. (1957). *Agaricus robynsianus* sp. nov. *Bulletin du Jardin botanique de l'État a Bruxelles*. Vol. 27, Fasc. 3: 449-452.

Knudsen, H., Lange, C. & Knutsson T. (2012). *Agaricus* in Knudsen, H. & Vesterholt, J. (eds.) Funga Nordica. Agaricoid, boletoid, clavaroid, cyphelloid and gastroid genera. Nordsvamp, Copenhagen. 1083 pp.

Nauta, M.M. (2001) *Agaricus* in Flora Agaricina Neerlandica 5. Noordeloos M.E., Kuyper T.W. & Vellinga E.C. eds. Rotterdam: A. A. Balkema Publishers. 169 pp.

Noordeloos, M.E. (2020). Veldgids Paddenstoelen III. KNNV Uitgeverij. 240 pp.

Parra, L.A. (2008). *Agaricus* L. *Allopsalliota* Nauta & Bas. Fungi Europaei Vol. 1. Alassio, Italy: Edizione Candusso. 824 pp.

Verspreidingsatlas paddenstoelen. 14 juli 2021 <https://www.verspreidingsatlas.nl/0001059>

Waarnemingen.be, Stichting Observation International en lokale partners.

Zhao, RL., Zhou, JL., Chen, J. et al. (2016). Towards standardizing taxonomic ranks using divergence times - a case study for reconstruction of the *Agaricus* taxonomic system. *Fungal Diversity* 78: 239-292. <https://doi.org/10.1007/s13225-016-0357-x>

Pisolithus arhizus - Verfstuifzwam,
nu ook in Bornem (prov. Antwerpen) en in Zemst (prov. Vlaams-Brabant)

André De Kesel - andré.dekesel@botanicgardenmeise.be

Georges Buelens - georges.buelens@telenet.be

Vindplaatsen

Prov. Antwerpen, Bornem, Noordelijk Eiland, 51.103972°N - 4.308843°E, 24 oktober 2021, leg. & det. A. De Kesel (herbarium ADK6537, BR5020212107385V). Op zonnige, droge, arme, zure zandbodem, zonder strooisel, onder berk, schrale/ijle begroeiing met hoofdzakelijk mossen, korstmossen en enkele grassen.

Prov. Vlaams-Brabant, Bos van Aa te Zemst-Laar, 50.592956°N - 4.232916°E, 16 november 2021, leg. Wiske Teugels, det. G. Buelens (herbarium GB20211116). De vruchtlichamen werden gevonden op een steil afgegraven wand (voor oeverzwaluwen) in een oude zandgroeve.

Fig. 1. Vruchtlichamen in situ (rechts doorsneden)

Fig. 2. Vruchtlichamen met buitenzijde peridium (links) en doorsnede met peridiolen (rechts)

Beschrijving *Pisolithus arhizus* (Scop.) Rauschert, Z. Pilzk. 25 (2): 50 (1959) – Verfstuifzwam (fig. 1-3)

Vruchtlichaam solitair, 4,5-5(6) cm diameter, compact, bijna bolvormig, met korte tot lange, wortelende basis en geel basaal mycelium. Peridium dun, glad, mat of lokaal wat glanzend, gelig bruin tot donkerbruin vlekkelig, verpulverend vanaf de bovenzijde. Gleba opgebouwd uit peridiolen ingebed in een zwarte gelatineuze massa. Peridiolen talrijk, in de basis klein en geel, naar boven toe geleidelijk groter wordend, vuilwit, in de bovenste helft bruinzwart, bovenaan kaneelbruin en poederig. Sporen kaneelbruin, nagenoeg bolvormig 7,1-8,9 μm diam., wanddikte 0,7-1,3 μm , dicht bezet

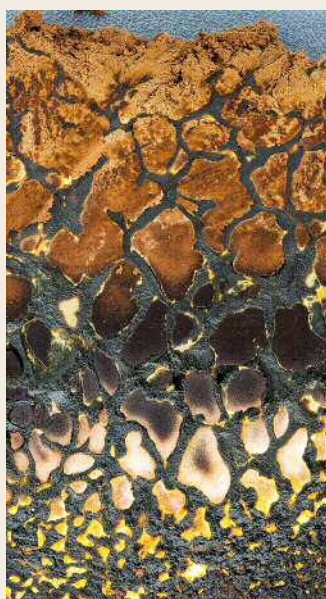

Fig. 3. Detail van de gleba met peridiolen

met 0,9-1,4 µm hoge, rechte en deels gebogen stekels (fig. 4). Gespen aanwezig.

Bespreking

Het genus *Pisolithus* (Sclerodermataceae, Boletales) werd zeer lang beschouwd als een monotypisch genus, t.t.z. bestaande uit slechts 1 soort (*P. tinctorius*), met een wereldwijde verspreiding en een lange lijst geassocieerde, ectomycorrhiza (EcM) vormende boomsoorten. Fylogenetisch onderzoek toont echter aan dat er veel meer soorten zijn in *Pisolithus* en dat elke soort met slechts een bepaald aantal waardplanten kan associëren. In Europa zijn er 4 soorten, *P. tinctorius* en *P. calongei* (beide EcM met Cistaceae), *P. arhizus* (EcM hoofdzakelijk met *Quercus*, *Betula*, *Salix*) en *P. capsulifer* (EcM hoofdzakelijk met *Pinus*).

De Verfstuifzwam komt in gans Europa voor, maar is het meest courant in Centraal-Europa en de mediterrane regio. Door het beperkt aantal vondsten in België is het bij ons een Rode-Lijstsoort (categorie bedreigd). De vorige Belgische vondsten (enkele in Wallonië en enkele ook recent in Limburg, zie Lenaerts, 2020) zijn allemaal afkomstig van steenkoolterrils. Doorgaans hebben deze plekken een sterk verstoorde, bijna zuiver minerale ondergrond en een iets warmer microklimaat. In deze context wijkt de nieuwe vondst in Bornem sterk af. Men zou kunnen speculeren dat onze steeds warmere zomers kansen hebben gecreëerd voor de Verfstuifzwam om zich ook buiten die terrils te ontwikkelen.

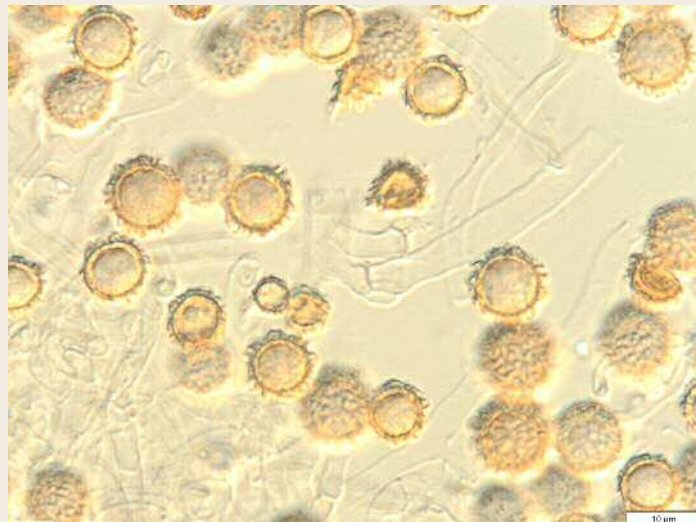

Fig. 4. Stekelige sporen en hyfen met gesp

Warmte is waarschijnlijk wel nodig, maar niet voldoende. Immers, in de gemiddeld koelere Europese landen (Zweden, Estland, Finland) komt *P. arhizus* ook voor. In die koelere landen is de bodem van de groeiplaats veelal zandig, extreem schraal, zuur en zonder humusfractie; exact zoals bij onze 2 nieuwe lokaliteiten. Het valt wel op dat alle groeiplaatsen in België man-made zijn. Voor terrils is dat duidelijk, maar ook de twee nieuwe vondsten betreffen zandgronden die aangevoerd of verschaald zijn geweest door de mens. Omdat onze zomers inderdaad gemiddeld warmer worden, kunnen we ons de vraag stellen of we deze soort misschien meer zullen gaan vinden in onze streken. Dat zou kunnen, bij berk en enkel op de schraalste plaatsen, want elders ligt de graad van eutrofiëring (vermesting) veel te hoog.

Literatuur

- Fraiture, A. & Otto, P. (eds.). (2015). Distribution, ecology & status of 51 macromycetes in Europe – Results of the ECCF Mapping Programme. Scripta Botanica Belgica 53, 247 pp.
- Fraiture, A., Heinemann, P., Monnens, J. & Thoen, D. (1995). Distributiones Fungorum Belgii et Luxemburgi 2. Meise, Nationale Plantentuin van België.
- Lenaerts, L. (1994). De Verfstuifzwam (*Pisolithus arhizus*) gevonden op de Limburgse mijnterrils. *Meded. Antwerpse Mycol. Kring* 1994.2 : 78-82.
- Lenaerts, L. (2020). De Verfstuifzwam (*Pisolithus arhizus*) teruggevonden op de Zwarte berg in Zwartberg (Genk). *Sporen* 2020 (1): 10-11.
- Martin, M.P., Duran, F., Phosri, C. & Watling, R. (2013). A new species of *Pisolithus* from Spain. *Mycotaxon* 124: 149-154.

Phosri, C., Martín, M.P., Suwannasai, N., Sihanonth, P. & Watling, R. (2012). A new species from SE Asia and a new combination in *Pisolithus*. *Mycotaxon* 120: 195–208.

Rusevska, K., Karadelev, M., Phosri, C., Dueñas, M., Telleria, M., Watling, R. & Martín, M.P. (2016). DNA barcoding is an effective tool for differentiating *Pisolithus* species from Macedonia. *Mycotaxon* 130 (4): 1007-1016.

Van Bambeke, Ch. (1906). *Pisolithus arenarius* Alb. & Schwein. (*Polysaccum pisocarpum*), Gastéromycète nouveau pour la Flore belge. *Bull. Soc. roy. Bot. Belg.* 42(3): 178-183.

Verbeke, A. & Walley, R. (2000). Een gedocumenteerde Rode Lijst van enkele groepen paddestoelen (macrofungi) van Vlaanderen. Meded. van het Instituut voor Natuurbehoud. 86 pp.

KVMV-vierdaagse Oud-Turnhout 20 tot 23 oktober 2022

De jaarlijkse KVMV-vierdaagse gaat in 2022 door in Oud-Turnhout, Priorij Corsendonk, Corsendonk. Gelegen in een uitgestrekt domein is het voormalige klooster tevens een prima uitvalbasis voor excursies in de groene omgeving.

Dit jaarlijks terugkerende werkweekend bestaat naar goede gewoonte uit 6 halve-dagexcursies, gelegenheid tot microscopie van de vondsten, een korte avondbespreking van de bijzondere determinaties en biedt veel kans tot onderling overleg.

Elke tweepersoonskamer is voorzien van (een) bed(den), lavabo, ligbad en/of douche en toilet. De éénpersoonskamer, een monnikenkamer, is klein en eenvoudig ingericht en beschikt over een bed, individuele badkamer met douche, wastafel en toilet. Verder is er een ruime microscopiezaal ter beschikking met mogelijkheid tot gebruik van de lift.

De prijs voor het ganse verblijf van donderdagnamiddag 20/10 tot en met zondag 23/10 na het middagmaal, inclusief huur van de zaal, bedraagt 436,00 euro per persoon op basis van 2 personen per kamer in volpension. Voor personen die in een éénpersoonskamer wensen te verblijven, bedraagt de prijs voor de volledige periode 490,00 euro.

In de prijs zijn drie overnachtingen, alle maaltijden, de huur van de zaal en een verzekering inbegrepen. Een annulatieverzekering dient u eventueel zelf te voorzien. Voor meer informatie over de locatie kan u terecht op <https://www.corsendonkhotels.com/hotels/priorij-corsendonk/>

Gelieve in te schrijven vóór 31 januari 2022 door een mailtje te sturen naar lieve.deceuninck@skynet.be. Vermeld daarbij uw naam (namen), GSM-nummer(s) alsook het kamertype.

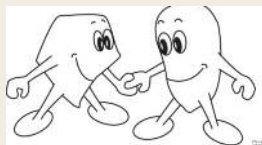
Om uw inschrijving te bevestigen gelieve **vóór 31 januari 2022** een **voorschot van 50,00** euro per deelnemer over te maken op rekening IBAN BE17 7370 1875 7621 van de KVMV vzw te 2610 Antwerpen, Universiteitslaan 1.

Het programma, de routebeschrijving, verdere praktische inlichtingen over het verblijf en een uitnodiging voor het betalen van het restbedrag worden later aan de deelnemers gezonden.

Elk KVMV-lid is van harte welkom!

Organisator: AMK, contact: lieve.deceuninck@skynet.be, 0475 268 167.

Prettig gespoord

Red.: Lieve Deceuninck / Gut Tilkin

Nectriopsis violacea (J.C. Schmidt: Fr.) Maire – Heksenboterkorrelwebzwam

Gemeld en determinatie: Diane Thora, 2 oktober 2021.

Kenmerken: fel paars gekleurde en parasitaire pyrenomycet, de Heksenboter bedekkend; perithecia (0,25 mm) dicht op elkaar; subiculum eerst bleek; ostiolen met kleurloze haren; parafysen afwezig; top asci afgerond; hyaliene sporen met één septe, $7-9 \times 2-3 \mu\text{m}$.

Onderzocht materiaal: aethalium *Fuligo septica*; Kiewit (Hasselt), D6.47.42, 2-10-2021, microdet. & herb. Diane Thora, DTF2021002.

Literatuur:

Waldner, H. (1985). *Nectriopsis violacea* (Schmid: Fries) Maire: ein wohl nicht alltäglicher Pyrenomyzetenfund. *Mitteilungsblatt der Arbeitsgemeinschaft Pilzkunde Niederrhein* 5: 206-210.

Hoogte 6 cm

Pycnoporellus fulgens (Fr.) Donk – Oranje sparrenhoutzwam

Gemeld en determinatie: Diane Thora, 26 september 2021.

Kenmerken: eenjarig; vruchtlichaam een zwak concentrisch gezoneerde, zittende hoed, 7 cm breed; hoedoppervlak oranjerood en poriënoppervlak geeloranje; poriën hoekig tot labyrintachtig, 1-3 per mm; sporee wit; sporen glad, cilindrisch, $6-8 \times 2,5-4 \mu\text{m}$; sterke donkerrode verkleuring met druppel KOH.

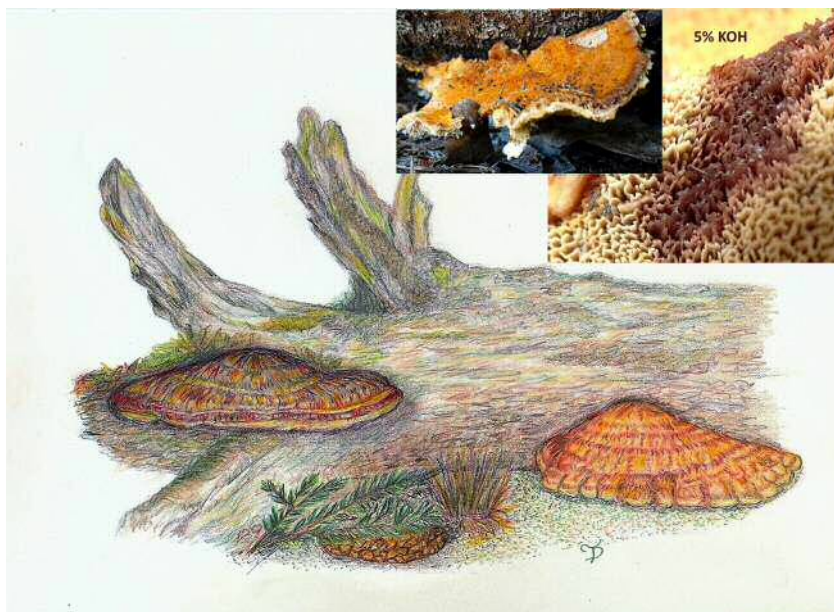
P. fulgens komt voor op dode stammen die door *Fomitopsis pinicola* zijn aangetast; het is een saprotrofe houtzwam van oude sparrenbossen (Funbel-database: 2 meldingen op *Fagus sylvatica*).

Onderzocht materiaal: liggende stam *Picea abies*; Kiewit (Hasselt), D6.47.42, 26-09-2021, microdet. & herb. Diane Thora, DTF2021001.

Literatuur:

KVMV, Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging (2021). Funbel-database, Adm. E. Vandeven - (<http://kvmv.be/index.php/soortenlijst>), 26-09-2021.

Smeets M. & Hermans J. (2021). De Oranje sparrenhoutzwam (*Pycnoporellus fulgens*), een interessante nieuwkomer in Limburg. *Natuurhistorisch maandblad* 110/3: 54-61. Maastricht.

Teratosphaeria agapanthi (Kalchbr. & Cooke) Crous – Tuberoospuntkogeltje*

Gemeld: Bernard Declercq, datum: 22 augustus 2021.

Kenmerkend voor deze ascomyceet is de vorming van talrijke pseudothecia van ongeveer 100 µm diam. en de zakvormige asci met 8 multiseriate, 1-septate ascosporen die 17-21 × 4,5-6 µm meten. De ascosporen worden pas bruin wanneer ze overrijp zijn, een typisch kenmerk voor dit genus.

Onderzocht materiaal: dode bladeren van *Agapanthus africanus*, Ooidonk, Kasteel, 5-8-2021, IFBL, D2.38.13, det. Bernard Declercq, herb. BD 21040 (BR). (Fig. 1)

Deze oorspronkelijk van uit Zuid-Afrika in 1880 beschreven soort is pas recent opgedoken in mediterraan Europa (in Portugal in 2010 en in Frankrijk in 2013), telkens op bladeren van *Agapanthus africanus*. Vermoedelijk dus een hooggespecialiseerde soort die zich aan het verspreiden is samen met de populair geworden sierplant.

Fen.: III-VIII.

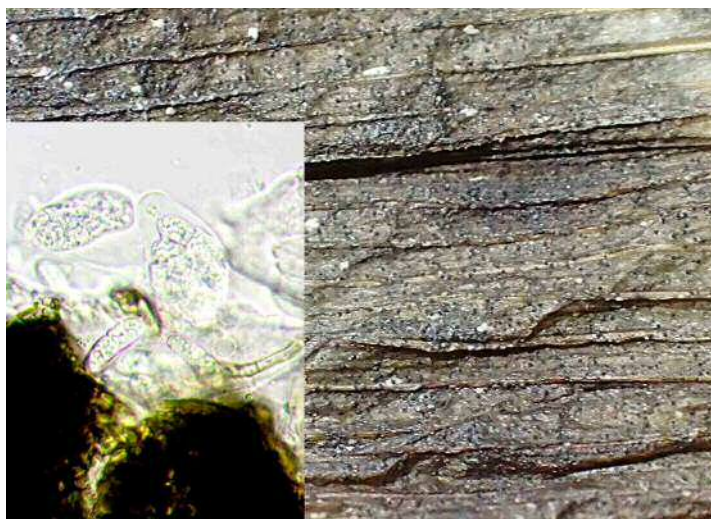
Geraadpleegde literatuur:

Crous P.W. et al. (2011). Additions to the *Mycosphaerella* complex. *IMA Fungus* 2(1): 61.

Crous P.W. et al. (2020). New and Interesting Fungi. 3. *FUSE* 6: 221.

(*) Voorgestelde Nederlandse naam

Fig. 1. *Teratosphaeria agapanthi*: ascomata;
inzet: ascus en ascosporen (foto B. Declercq)

Voor de bibliotheek hebben we drie nieuwe werken.

- ◆ Kibby Geoffrey, 2021, Mushrooms and toadstools of Britain & Europe, Vol. 3, Agarics – part 2. (Baf 029/3)
- ◆ Pirlot Jean-Marie, 2021, Les polypores de Wallonie, Tome 1, Clé de détermination macroscopique. (Map 034a)
- ◆ Fraiture André, 2021, Les polypores de Wallonie, Tome 2, Catalogue des espèces. (Map 034b)

Onze hartelijke dank gaat naar Guy Lejeune en Emile Vandeven voor hun mooie schenking van documentatie en boeken.

Tot een volgende Sporen,

Lucy

Nieuwtjes uit recente tijdschriften (14-4)

Wim en Roosmarijn Veraghtert-Steeman

wim.veraghtert@gmail.com - roosmarijn.steeman@natuurpunt.be

Coolia 64-3 2021

M. Veerkamp en I. Somhorst brengen namens de karteringscommissie een nieuwsbrief uit waarin allerlei thema's worden behandeld. Ze hebben het o.a. over de resultaten van het voorbije jaar met nieuwe soorten die geaccepteerd werden voor Nederland in 2020 en wat uitleg over de weg die een waarneming afdelt voor ze in de Nationale Databank Flora en Fauna belandt. Bijgevoegde foto's tonen *Xerocomus lanatus*, *Clavaria rosea*, *Psilocybe gallaeciae*, *Comatricha brachypus*, *Diatrype decorticata* en *Tuber mesentericum*. Onder de titel "Opeten, of toch maar niet?" behandelen H. Mulder-Spijkerboer, A. van Riel, I. Somhorst, M. & N. Dam het onderwerp "Paddenstoelenvergiftigingen in Nederland". T. Kuyper brengt verslag uit van de vorderingen van het Cortinarijproject in het kader van de geplande publicatie van de Flora Agaricina Neerlandica die dit genus zal behandelen. P.-J. Keizer wijdt een artikel aan de paddenstoelenrijkdom in de Schoorlse duinen, in de hoop dat deze rapportage bijdraagt aan het heroverwegen van plannen om duindennenbossen te kappen. Aan het artikel werden foto's toegevoegd van *Chamaemyces fracidus*, *Russula decolorans*, *Amanita virosa* en *Suillus collinitus*.

R. Enzlin bespreekt een *Calocera*-collectie van naaldhout en bekijkt de gelijkenissen tussen *C. glossoides* en *C. cornea*. De conclusie is dat beide taxa niet kunnen onderscheiden worden in het veld: microscopische analyse van de basidiosporen is vereist.

Coolia 64-4 2021

A. Vaesen, M. Noordeloos en R. Verweij brengen verslag uit van de resultaten van het paddenstoelenmeetnet in 2020. Daarnaast wordt aandacht geschonken aan koraalzwammen in de zeereep, aan veenmosklokjes en aan een nieuwe satijnzwam: *Entoloma milthaleri*. Onder redactie van A. van der Putte wordt verslag uitgebracht van de NMV-excursies van 2019. Bijzondere

soorten die in beeld worden gebracht zijn: *Entoloma plebejum*, *Peniophora laeta*, *Crocicreas striatum*, *Pezizula frangulae*, *Boletus junquilleus*, *Amanita franchetii*, *Mycena picta*, *Hohenbuehelia petaloides*, *Myce tinis scorodonius*, *Craterium dictyosporum* en *Ramaria gracilis*. P.-J. Keizer en E. R. Osieck bespreken de eerste Nederlandse vondst van Gespenstrookzwam (*Antrodia rene-hentic*).

J. Wisman maakt duidelijk dat er een probleem is ontstaan in de NMV met het herkennen van *Cortinarius alboviolaceus*: veel waarnemingen van deze soort betreffen in feite de zustersoort *C. acutispissipes*, met een wortelende steel en kleinere sporen. M. Boomsluitert vertelt hoe het controleren van de Nederlandse vondsten van *Xylaria rhopaloides* leidde tot de conclusie dat de soort in feite nooit met zekerheid in Europa werd waargenomen, omdat alle waarnemingen tot hiertoe gebaseerd waren op veldbepalingen. A.E. Jansen schrijft over een verrassende "Gekraagde aardster": de zeldzame kever *Lycoperdina bovistae* werd hierin gevonden, die slechts van twee plaatsen in Nederland bekend is.

Schweizerische Zeitschrift für Pilzkunde 2/2021

F. Freléchoux wijdt een artikel aan *Artomyces pyxidatus* waarbij hij aandacht besteedt aan de microscopie en het habitat. *Russula flavispora* wordt behandeld door A. Sassi. B. Senn-Irlet, S. Blaser, N. Schwab en A. Gross bespreken de ontwikkelingen van de kennis van de fungi in Zwitserland waarbij grafieken van het aantal waarnemingen en aantal nieuwe soorten per jaar worden afgebeeld. Van volgende nieuwe soorten werd een foto toegevoegd: *Selinia pulchra*, *Gyrophthorus perforans* en *Polycoccum clauzadei*. J.-P. Monti en Y. Delamadeleine bespreken in het derde deel over de Tricholomataceae volgende genera: *Rhodocollybia*, *Gymnopus*, *Collybia*, *Dendrocollybia*, *Xerula*, *Mucidula*, *Flammulina*, *Strobilurus*, *Macrocyttidia*, *Lyophyllum*, *Laccaria*, *Ma-*

rasmiellus en *Marasmius*. E. Stöckli en J.-J. Roth behandelen enkele urinofiele ascomyceten die werden aangetroffen in bossen met begrazing: *Pseudombrophila petrakii*, *P. ramosa* en *Ascobolus lignatilis*.

Schweizerische Zeitschrift für Pilzkunde 3/2021

B. Zoller, M. Christen, O. Zoller en B. Senn-Irlet maakten een portret van *Agaricus subrufescens*, een soort die voor het eerst werd gevonden in Zwitserland, met foto's en beschrijvingen van macro- en microscopie. S. Blaser en J. Gilgen behandelen twee korstzwammen: *Gloeodontia columbiensis* en *Fibricium gloeocystidium*. B. Senn-Irlet schrijft over een mooie vondst die ze deed vanop de fiets: *Mycenastrum corium*. J.-P. Monti en Y. Delamadeleine bespreken in het vierde deel over de Tricholomataceae volgende genera: *Mycena*, *Mycenella*, *Hemimycena* en *Calocybe*. Onderzoek naar de soorten uit het genus *Macrocyttidia* werd gevoerd door F. Freléhoux, A. Gross & B. Senn-Irlet met bespreking van de volgende variëteiten van *M. cucumis*: var. *cucumis*, var. *leucospora*, var. *latifolia* en var. *inodora*.

Der Tintling 3/2021 (131)

Portret 247 behandelt *Mycoacia uda*. In het 25e deel over paddenstoelen in de Masoala-hal in de zoo van Zürich komen de roze- en donkersporige plaatjeszwammen aan bod met afbeeldingen van volgende soorten: *Clitopilus hobsonii*, *Galerina steglichii* en *Coprinus erubescens*. K. Sprengel wijdt een artikel aan *Sprenglera ottonis*, een soort die genoemd is naar J. G. Otto. Prof. Dr. Med. P. Mayser vertelt ons meer over allergische reacties bij het eten van macromyceten waarbij volgende soorten worden behandeld: *Pleurotus ostreatus*, *Suillus luteus*, *Lentinula edodes* en *Trichoderma cornudamae*. Prof. Dr. S. Berndt schrijft over *Ischnoderma resinatum*, een soort die bekend is maar vaak niet wordt herkend en verward met *I. benzoinum*. K. Montag behandelt enkele wit- en bleeksporige plaatjeszwammen uit de Jura met illustraties van volgende soorten: *Infundibulicybe geotropa*, *Pseudoclitocybe expallens*, *Myxomphalia maura*, *Omphalina pyxidata*, *Cheimonophyllum candidissimum*, *Clitocybe rivulosa*, *Clitocybula abundans*, *Macrolepiota excoriata*, *Tricholo-*

ma equestre, *T. terreum*, *Mycena stipata*, *M. diosma*, *M. niveipes*, *Hemimycena pseudocrispula*, *Hygrophorus piceae*, *H. gliocyclus*, *Cuphophyllum fornicatus* en *Dermoloma cuneifolium*. Portret 248 behandelt *Psathyrella tephrophylla*, een soort met een sterk hygrofane, kegelvormige hoed die bekend is uit loofbossen, maar ook op houtsnippers groeit.

Der Tintling 4/2021 (132)

Portret 249 behandelt *Amaurodon mustialaensis*. K. Schimmel brengt verslag uit van de excursie van de Nordhäuser mycologen met foto's van A. Adomat waarop volgende soorten worden afgebeeld: *Sarcosphaera coronaria*, *Suillus granulatus*, *Gymnopus dryophylus*, *Russula nuragica*, *R. torulosa*, *R. atropurpurea*, *R. veteriosa*, *R. vinosobrunnea*, *R. turci*, *R. sororia*, *R. azurea*, *R. lilacea*, *R. ionochlora*, *Lactarius controversus*, *L. britannicus*, *L. subumbonatus*, *L. lilacinus*, *Cortinarius violaceus*, *C. ionochlorus*, *Gomphus clavatus*, *Lepista nuda*, *Baeospora myriadophylla*, *Entoloma euchroum*, *E. bloxamii*, *Trichaptum abietinum*, *Bankera violascens*, *Cortinarius azureus*, *Chondrostereum purpureum*, *Cystolepiota bucknallii*, *Lepista personata*, *Tulasnella violacea*, *Marcelleina persoonii*, *Laccaria amethystina*, *Calocybe ionides* en *Leucoagaricus ionidicolor*. Paddenstoelen uit de Jura worden in beeld gebracht door K. Montag: *Cortinarius trivialis*, *C. delibutus*, *C. glaucopus* en *C. croceoconus*. Vervolgens behandelt K. Montag de Gomphales met foto's van *Ramaria aurea*, *R. flava*, *R. rubripermanens*, *Phaeoclavulina abietina*, *P. eumorpha*, *Clavaria fragilis*, *Clavariadelphus ligula* en *Gomphus clavatus*. Portret 250 behandelt *Cortinarius melanotus*, een naaldwoudsoort uit het heuvelland en het gebergte.

Der Tintling 5/2021 (133)

Portret 251 behandelt *Phellinopsis conchata*, een soort die in resupinate vorm kan verwisseld worden met andere soorten zoals *Fuscoporia ferruginosa* en *Fomitiporia punctata*. K. Montag toont paddenstoelen van boven de 2500 meter van de Furkapas: *Geoglossum viride*, *Gymnopus loiseleurietorum*, *Amanita nivalis*, *Clitocybe festiva*, *C. festivoidea*, *C. dionysae*, *C. bresadolana*, *Hemimycena ochrogaleata*, *Arrhenia acerosa*, *A. loba-*

ta, *A. velutipes*, *Hygrocybe glacialis* en *H. salicis-herbaceae*. M. Wilhelm bespreekt nog enkele bleeksporige plaatjeszwammen uit de Masoala-hal van de zoo in Zürich. Portret 252 behandelt *Pluteus hiatus*, een soort die volgens vele auteurs (Ludwig, Vellinga) wordt gelijkgesteld aan *Pluteus plautus*.

Cahiers Mycologiques Nantais 33 2021

P. Ribollet levert een bijdrage aan de kennis van het genus *Tomentella* in de Atlantische Loirestreek met een sleutel voor determinatie van de 20 verzamelde soorten. B. Legay, R. Chéreau, Y.-F. Pouchus en N. Ruiz bespreken de hoge mycologische diversiteit in het bos van Gâvre. J. David wijdt een artikel aan het eten van paddenstoelen en vergiftigingen met een uitgebreide bespreking van volgende soorten: *Clitopilus prunulus*, *Paxillus involutus*, *Armillaria mellea*, *Agaricus xanthodermus*, *Chlorophyllum brunneum*, *Clitocybe nebularis* en *Tricholoma equestre*. Bij de interessante vondsten van 2020 worden volgende soorten behandeld: *Pluteus chrysophaeus*, *Coprinopsis patouillardii*, *Leucoagaricus pilatianus*, *Coprinellus saccharinus*, *Oxyporus latemarginatus*, *Lepiota andegavensis*, *Hohenbuehelia auriscalpium* en *Ossicaulis lignatilis*.

Field Mycology 22 (2) 2021

Portret 86 behandelt *Pholiota jahnii*. F. Newbery, J. Scrace en L. Beal behandelen enkele fungi op *Rudbeckia* in tuinen: *Septoria rudbeckiae* en *Alternaria rudbeckiae*. R. Fortey wijst ons op twee soorten die misleidend veel op elkaar kunnen gelijken: *Hebeloma laterinum* en *Lepista irina*. D. Harries onthult hoe DNA-barcoding zorgt voor een nieuwe soort voor Groot-Brittannië: *Clavulina etrusciae*. K. Pastirčáková, S. Adamcik, K. Adamčíková en A. O. Chater beschrijven een tweede meeldauw op eik in Groot-Brittannië: *Erysiphe hypophylla*. P. Cullington vat in een artikel de beproevingen samen die horen bij het beschrijven van een nieuwe soort, waarbij ze het heeft over *Inocybe ionolepis*. P. Smith schrijft over *Incrustocalyptella columbiana*, een nieuwe soort en een nieuw genus voor Groot-Brittannië. Nog een nieuwe soort voor Groot-Brittannië is *Cortinarius vicinus*; deze wordt behandeld door A. Overall. Ten-

slotte worden er nog wat foto's van mooie vondsten getoond: *Leucocoprinus cretaceus*, *Lepiota magnispora*, *Strobilomyces strobilaceus*, *Russula luteotacta*, *Tricholoma lascivum*, *Pholiota highlandensis* en *Sarcomypha austriaca*.

Field Mycology 22 (3) 2021

Portret nr. 87 behandelt drie witte *Clitocybe*-soorten: *C. phyllophila*, *C. rivulosa* en *C. leucodiatreta*. G. Mattock en G. Kibby behandelen een interessante collectie van *Chamaemyces fracidus*. Onder de titel "koninklijke fungi" schrijft A. Overall over de paddenstoelenvondsten in het Richmond Park: *Paxillus olivellus*, *Amanita simulans*, *Agaricus porphyrizon*, *Rubroboletus legaliae*, *Conocybe lenticulospora* en *Pluteus luctuosus*. N. Aplin brengt verslag uit over de verschillende nieuwe vondsten (*Pholiota chocenensis*, *Cosmospora stilbosporae*, *Perzia triseptata*, *Capronia acutisetata*, *Thyronectria ilicicola*, *Eriospora leucostoma*) door de paddenstoelenwerkgroep van Sussex in eigen buurt in de lente, toen reizen beperkt was door covid. A. Lucas en M. Ainsworth wijden een artikel aan de bescherming van stekelzwammen in New Forest en hoe de uitgestorven gewaande *Hydnellum lepidum* werd teruggevonden. M. J. Hall en P. F. Cannon behandelen het anamorf van *Ascocoryne albida*. Een nieuwe *Inocybe* voor Groot-Brittannië, *I. lindrothii*, wordt beschreven door P. Cullington. Tot slot schrijft T. Hardware over een nieuwe mycena uit Cornwall: *Mycena supina*.

Bulletin Société Mycologique de France Tome 135

J. Maffert brengt verslag uit over historische en nomenclaturale misverstanden betreffende *Agaricus leucocephalus*. J. Melot geeft in een derde en een vierde artikel over mycologische termen meer uitleg over resp. carporenen en cystiden.

Zeitschrift für Mykologie 87/2 – 2021

D. Bandini, B. Oertel & U. Eberhardt beschrijven een nieuwe knobbsporige soort uit het genus *Inocybe* uit de sectie *Marginatae*: *Inocybe blandula*. J. Kruse, H. Thiel, U. Braun, F. Klenke, S. Schreier en V. Kummer behandelen enkele merkwaardige fytoparasitische vondsten: *Erysiphe syringae*, *Exobasidium schinzianum*,

Microbotryum alsines, *Peronospora ruegeriae*, *P. stigmaticola*, *Puccinia scirpi* en *Urocystis bolivarii*. T. T. Kallweit wijdt een artikel aan de toxiciteit van vliegenschimmels waarbij de waargenomen giftigheid aan bod komt samen met de biochemische samenstelling en verslagen van experimentele ervaringen. M. Blasschke en A. Siemonsmeier bespreken de diversiteit van fungi in hoger gelegen gebieden in het Beierse woud, met illustraties van *Amanita regalis*, *Gloeoporus pannocinctus*, *Fuscoporia viticola* en *Hymenochaete cruenta*. S.

Berndt brengt een overzicht van merkwaardige paddenstoelenvergiftigingen in 2020 en 2021 met volgende soorten: *Amanita citrina*, *Geopora sumneriana*, *Lentinula edodes*, *Amanita regalis* en *Phaeolepiota aurea*. Vervolgens heeft B. Haberl het over zware metalen en arseenverbindingen in eetbare paddenstoelen waarbij onder andere volgende soorten aan bod komen: *Amanita caesarea*, *Boletus edulis*, *Russula vesca* en *Rozites caperatus*.

Onder de kerstboom ?

Lezenswaardige boeken, door onze leden getipt...

- Merlin Sheldrake (2020)..... NL: Verweven leven: De verborgen wereld van schimmels. 368 pp. (ook als e-book te verkrijgen)
- Merlin Sheldrake (2020)..... EN: Entangled Life: How Fungi Make Our Worlds, Change Our Minds & Shape Our Futures. 368 pp.
- Suzanne Simard (2021)..... NL: Op zoek naar de moederboom. 376 pp. (ook als e-book te verkrijgen)
- Linne Body (2021)..... EN: Fungi and Trees: Their complex relationships. 306 pp.
- David Humphries &..... EN: Fungi on Trees. 338 pp.
Christopher Wright (2021)
- Andreas Bresinsky (2021).....DU: Pilze und Flechten - Morphologie, Systematik, Bestimmung. Erkennung von Gattungen samt ihrer Typischen, Häufigen oder Auffälligen Arten. 1123 pp.

Colofon

SPOREN is een uitgave van de KVMV, de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging vzw.

Afdelingen: Antwerpse Mycologische Kring (AMK), Mycologische Werkgroep Limburg (Mycolim), Oost-Vlaamse Mycologische Werkgroep (OVMW) en Zelfstandige Werkgroep voor Amateurmycologen (ZWAM).

Voorzitter: Lieve Van Boeckel-Deceuninck

Alexander Franckstraat 235 - bus 3, 2530 Boechout - 03 455 01 27 - 0475 268 167 - lieve.deceuninck@skynet.be

Ondervoorzitter: Mieke Verbeken

Predikherenstraat 37, 8750 Wingene - 051 65 89 80 - mieke.verbeken@ugent.be

Penningmeester: Luc De Wilde

Hofstraat 21, 9140 Tielrode - luc.de.wilde2@telenet.be

Secretaris: Ronny Boeykens

Mersenhovenstraat 12, 3722 Wintershoven - 0477 395 457 - kvmv.secretaris@gmail.com

Ledenadministratie: Robert De Ceuster

Kloosterbergstraat 34, 3290 Diest - 013 33 57 96 - robert.de.ceuster@scarlet.be

Overige bestuurders:

André De Kesel, Haesaertsplaats 15, 2850 Boom - 0473 927 926 - andre.dekesel@plantentuinmeise.be

Georges Buelens, Grensstraat 56, 3271 Averbode - 0471 205 014 - georges.buelens@telenet.be

Gut Driesen-Tilkin, Kruisheideweg 32, 3520 Zonhoven - 011 72 59 24 - driesen.tilkin@gmail.com

Myriam de Haan, Leopoldstraat 20, bus 4.1, 2850 Boom - 03 888 75 14 - myriam.de.haan@skynet.be

Nathan Schoutteten, Hoogstraat 114, 9570 Lierde - 0495 11 38 16 - nathan.schoutteten@gmail.com

Roosmarijn Steeman, Bist 66, 2500 Lier - 0485 68 88 48 - roosmarijn.steeman@gmail.com

Ruben De Lange, Dorpsstraat 67, 9420 Erpe-Mere - 0479 718 464 - ruben_de_lange@hotmail.com

Wim Veraghtert, Bist 66, 2500 Lier - 0496 97 87 79 - wim.veraghtert@gmail.com

Internet: KVMV: www.kvmv.be

AMK, MYCOLYM, OVMW en ZWAM vindt u onder de rubriek "Afdelingen"

Verantwoordelijke bibliotheek:

Lucy de Nave, Jan Van Rijswijcklaan 277, 2020 Antwerpen - lucy.denave@gmail.com

Funbel

Secr.: Emile Vandeven, Kleinewinkellaan 53 bus 1, 1853 Strombeek-Bever, 02 267 74 18 - vandeven.emile@skynet.be

Lidmaatschap KVMV 2022: bedraagt 23 euro (inwonende gezinsleden zijn automatisch medelid), te storten op de rekening IBAN BE17 7370 1875 7621 (BIC-code KREDBEBB) van de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging, Universiteitsplein 1, 2610 Antwerpen. Voor leden buiten Europa bedraagt het lidmaatschap 30 euro. De eventuele bankkosten worden gedragen door de opdrachtgever. De nieuwsbrief *Sporen* (4 maal/jaar) en het blad *Sterbeekia* zijn begrepen in het lidgeld.

Sporen

Verantwoordelijke uitgever: Danny Minnebo, Kleine Molenstraat 19, 9290 Overmere

Redactieleden: Georges Buelens, Gut Tilkin, Lieve Deceuninck, Robert De Ceuster en Ruben De Lange

Eindredactie en lay-out: Danny Minnebo - 09 367 95 49 - minnebo.troch@pandora.be

Ieder lid kan publiceren in *Sporen*. **Teksten** voor volgend nummer moeten **vóór 1 februari 2022** gemaild worden naar het redactielid van zijn afdeling:

AMK	→ Lieve Deceuninck	- lieve.deceuninck@skynet.be
MYCOLIM	→ Gut Tilkin	- driesen.tilkin@gmail.com
OVMW	→ Ruben De Lange	- ruben.delange@ugent.be
ZWAM	→ Georges Buelens	- georges.buelens@telenet.be

Foto's of figuren in de tekst worden best nog eens afzonderlijk meegestuurd als beeldbestand, liefst als .jpg.

COPYRIGHT ©

Het copyright voor tekst en illustraties van de artikels berust bij de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging (KVMV). Auteurs behouden het recht om de eigen tekst en illustraties voor andere doeleinden te gebruiken. Het is niet toegestaan volledige of gedeelten van artikels of illustraties over te nemen zonder toestemming van de redactie.

ISSN 2030-367X

Inhoud

1	Editoriaal	<i>M. Verbeken</i>
2	Excursiekalender	
3	Educatieve bijeenkomsten	
6	Vlaamse Mycologendag op 19 maart 2022	<i>L. Deceuninck</i>
6	Lidgeld 2022	
7	Neen, het is geen Hazenpootje: <i>Coprinopsis krieglsteineri</i> - Zijdeglansinktzwam	<i>V. Declercq</i>
12	Smeerwortelmycena - <i>Hemimycena candida</i> , gewoon en toch weer niet	<i>L. Vannieuwerburgh</i>
16	Boechoutse vondsten (2)	<i>L. Deceuninck</i>
19	<i>Pisolithus arhizus</i> - Verfstuifzwam	<i>A. De Kesel</i>
21	KVMV-vierdaagse Oud-Turnhout 20-23 oktober 2022	<i>L. Deceuninck</i>
22	Prettig gespoord	<i>L. Deceuninck / G. Tilkin</i>
23	Bib-nieuws	<i>L. de Nave</i>
24	Nieuwtjes uit de recente tijdschriften	<i>R. Steeman / W. Veraghtert</i>
27	Onder de kerstboom?	